

ANMELDELSER

R. S. R. FITTER: *London's Natural History*. (XII+282 pp., 52 farve-fot. Plancher, 41 alm. fot. Plancher, 12 Kort og Diagrammer). — COLLINS, London 1945; 2det Oplag 1946. Pris: 16 s.

London repræsenterer med sine over 8 Millioner Indbyggere det tættest bebyggede og tættest befolkede Omraade i Menneskeslægtens Historie, og det er af den allerstørste Interesse at undersøge, hvorledes den vilde Flora og Fauna har tilpasset sig de specielle Livsbetingelser, som hersker her i denne Stenørken. Forf. bevæger sig lige hjemmevant i Naturhistorien som i Storbyens Topografi og Historie og har med denne Bog frembragt et overordentlig læseværdigt, fuldstændig originalt Værk. Vi følger Byens Historie til dens Grundlæggelse i Romertiden for over 1900 Aar siden. Storbyens Fugleliv udgør en ikke uvæsentlig Del af Skildringerne. Nogle enkelte Punkter skal fremhæves. Fasanen indførtes allerede af Romerne, men uddøde og indførtes atter omkring Aar 1000 gennem Normannernes Medvirken. Middelalderens ejendommelige Svanerier med deres særlige Lovgivning, Mærkning, o. s. v. faar en udtømmende Skildring. Igennem hele Middelalderen var Ravn og Glente uhyre talrige i London, hvor de fortærede Affald og Aadsler, og endnu 1577 siger den hollandske Naturforsker CLUSIUS, at Glenterne var lige saa almindelige som i Cairo. De to Arter var fredede, og det kostede Bøde at nedlægge dem, men efterhaanden som Hygiejnen voksede, mistede de deres Privilegier, og omkring Aar 1800 uddøde de i London. Det varede derpaa henved 100 Aar, inden Storbyen atter fik sine Affaldsædere, Maagerne, der indvandrede 1895, omtrent samtidig med i København. Endnu i 1810 fandtes et rigt Mosefugleliv langs Themsens i London med ynglende Bekkasiner, Rørhøge, Hede høge, Plettet Sumphøne og Skægmejse. De mange Vandreservoirer, af hvilke de første byggedes allerede i det 16de Aarh., har en meget stor Betydning for Vandfuglene, der her ikke forfølges af Jægere.

I Middelalderen holdt Rigmændene tamme Skader og Papegøjer. Kostelig er Historien om Henrik VIII's Papegøje, der faldt i Themsens fra et Vindue i Westminster Pallace og skreg: "A boat, a boat for twenty pounds!" De vilde Duer, der nu er saa almindelige i London, bl. a. ved St. Pauls og Trafalgar Square, kendes helt tilbage til det 14de Aarhundrede. Raager og Alliker forsvandt fra det indre London som ynglende i det 19de Aarh., da der blev for langt til Fødepladserne. I selve det helt sammenbyggede City findes kun Graaspurve og Duer, der begge kan klare sig uden Trævækst. Herinde har ogsaa Stærene deres velkendte Sovepladser, f. Eks. paa St. Pauls Cathedral, National Gallery, o. s. v., til stor Forundring for Turisten.

Det sidste Kapitel omhandler Fuglenes Reaktion under "Blitzen", Tyskernes Bombardement under Krigen. Den synes ikke at have paavirket dem væsentligt. Den sydlige Nattergal sang uforstyrret trods Bombernes Brag i Nærheden, men en Graaspurv skal være besvimet under Eksplosionerne. De mange Ruiner har givet mange Fugle gode Yngleforhold,

ikke mindst den Sorte Rødstjert, der indvandrede til London for faa Aar siden.

De mange Farveplancher og de inciterende Skildringer vil faa alle gamle Londonfarere til at længes efter Kæmpebyen. Bogen viser, at selv i de indre Dele fattes ikke helt Fugleliv, tværtimod er i de senere Aar Svømmefuglene blevet forøget efter Bygningen af de kæmpemæssige, moderne Vandreservoirer. — En levende Bog om en levende og charmerende By.

F. S.

K. WILLIAMSON: Some New and Scarce Breeding Species in the Faeroe Islands. — The Ibis **87**, 1945, p. 550—558.

Den engelske Ornitholog, hvis Arbejder over Færøernes Fugle tidligere er refereret i D. O. F. T. (**39**, 1945, p. 132, og *ibid.* p. 215), bringer her en Oversigt over Forandringerne i den færøiske Fuglefauna, siden den sidste større Bearbejdelse fandt Sted ("Aves" i Zoology of the Faroes, 1935, anmeldt i D. O. F. T. **30**, 1936, p. 79), en Afhandling, der bringer meget interessant Nyt.

Som nye Ynglefugle er optraadt: Bjergirisk (*Carduelis flavirostris*), af hvilken 4-8 Par har ynglet paa Nolsø siden 1938; Graaspurv (*Passer domesticus*), der indvandrede 1935 og nu yngler baade i Vaag og Tveraa paa Suderø; Graagaas (*Anser anser*) har i enkelte Par ynglet paa Sandø 1939 og 1942 og ved Kalbaksfjorden paa Strømø 1943; Stor Stormsvale (*Oceanodroma leucorhoa*) yngler i et Antal af 2-3000 Par paa Myggenæs-holm (med mange biologiske Iagttagelser); Skraape (*Puffinus puffinus*) er indvandret til Myggenæs-holm, hvor 150—200 Par nu yngler; Rødben (*Tringa totanus*) mindst 2 Par ynglende paa Sandø 1944; Odinsbane (*Phalaropus lobatus*) yngler i ringe Antal paa flere Øer; Vibe (*Vanellus vanellus*) yngler nu i flere Par paa Sandø og uregelmæssigt i enkelte Par paa flere andre Øer. Hele denne Faunaførøgelse skyldes naturligvis den Forhøjelse af Temperaturen, som har fundet Sted i de senere Aar i det nordatlantiske Omraade.

Desuden findes Meddelelser om følgende sjældnere Ynglefugle: Skovspurv (*Passer montanus*), Sanglærke (*Alauda arvensis*), Hvid Vipstjert (*Motacilla alba*), Vindrossel (*Turdus musicus*), Landsvale (*Hirundo rustica*), Spidsand (*Anas acuta*), Sortand (*Melanitta nigra*), Skarv (*Phalacrocorax carbo*) (meget aftaget), Nordisk Lappedykker (*Podiceps auritus*), Storkjove (*Stercorarius skua*), Vandrikse (*Rallus aquaticus*) (yngler næppe paa Øerne), Vagtel (*Coturnix coturnix*) og de udsatte Ryper (*Lagopus*, flere Arter), af hvilke muligvis en lille Koloni endnu findes paa Kunø.

F. S.

K. WILLIAMSON: The Economic Importance of Sea-Fowl in the Faeroe Islands. — The Ibis **87**, 1945, p. 269, 1 fot. Planche, 1 Tekstfig.

En ypperlig Beskrivelse af den færøiske Fuglefangst, efter Syssemand H. C. MÜLLERS Skildring fra 1862 langt den bedste og mest udtømmende Behandling af dette Emne. Det er beskæmmende for os Danske, at det

skulde blive en Englænder, der gav denne Skildring. De forskellige Fangstmetoder beskrives først for Lundens (*Fratercula arctica*) Vedkommende, og man faar her den interessante Oplysning, at Skydningen af denne Art ifl. Lov af 25. Nov. 1942 er blevet forbudt af Lagtinget. Der skildres endvidere et ejendommeligt — i Literaturen ikke tidligere beskrevet — Grave-redskab, hvorved Færingerne kan udstikke interimistiske Redehuller til Lunderne, som Fuglene villigt forarbejder videre og ruger i, en Metode hvorved Yngleomraadet kan forøges. Dernæst beskrives Fangst af Alk (*Alca torda*), Lomvie (*Uria aalge*), Mallebuk (*Fulmarus glacialis*), Sule (*Morus bassamus*), Skraape (*Puffinus puffinus*), Ride (*Rissa tridactyla*), m. m. Antallet af fangede Lunder anslaaes aarligt til en lille halv Million, og for de fleste andre Arter (dog ikke Sulen) sættes Fangsttallene højere end det almindeligvis er blevet angivet. Et meget interessant Kapitel omhandler Administrationen af Fangstrettighederne, et Emne, som har krævet en stor Indlevelsesevne i færøiske Skikke og Tankegange. Artiklen afsluttes med nogle Bemærkninger om Lundens Biologi paa Basis af Opgivelser fra Fangstmændene, Forhold som dog ogsaa har været beskrevet tidligere. Det er interessant, naar Forf. opgiver, at Lunder af den større, typiske Form (*Fratercula a. arctica*) lejlighedsvis kan optræde mellem de almindelige *F. a. grabae* i selve Yngletiden. Færingerne mener, at det er islandske Eksemplarer, der af Nordenstorm drives til Færøerne. De opgivne Maal virker ikke særlig overbevisende, de ligger blot i Overkanten af *grabae*'s, men Forf. opgiver, at de virkelig er paafaldende større. Det er dog næppe troligt, at det drejer sig om islandske Stykker, snarere drejer det sig om en Størrelsesmutant i den færøiske Population, i Lighed med den hos visse nordlige Populationer optrædende Dværgmutant.

F. S.

K. PALUDAN: Alken. Dens Ynglebiologi og dens Forekomst i Danmark. (107 pp., 20 fot. Plancher, 8 Tekstfig. og Kort). — EJNAR MUNKSGAARD, København 1947. Pris: 12 Kr.

Siden Mag. PALUDAN i 1943 overtog Stillingen som Assistent ved Reservatet paa Christiansø, har der været Stilhed derovrefra, i Modsætning til Tipperne, Hirsholmene o. s. v. Nu løftes Sløret for PALUDANS Arbejde i disse Aar, der er brugt til at foretage en indgaaende og højst værdifuld Undersøgelse af Alkens (*Alca torda*) Ynglebiologi, et Emne som hidtil ikke har været synderlig kendt. Der indledes med en historisk Oversigt over vort Kendskab til Alkens Forekomst som Ynglefugl i Danmark, dernæst følger Hovedafsnittet om Ynglebiologien, en Beskrivelse af Parringsceremonierne, selve Kopulationen, Rugning, o. s. v. Dette Kapitel indeholder en Fylde af interessante og originale Iagttagelser, f. Eks. om Lydytringer, Kønnenes Andel i Rugningen, Rugetid, Parringsbevægelserne og de symbolske Ceremonier, o. s. v., Iagttagelser, der maa have krævet stor Taalmodighed. Bogen er nogenlunde i Stil med Dr. HOLSTÆINS Rovfuglestudier og giver som disse et ypperligt Materiale for Forstaaelse af vedkommende Arters Biologi. Skulde man fremkomme med en Anke, skulde det være, at de iagttagne Fakta ikke er fortolkede ud fra den

moderne Dyrepsykologis Resultater, og den faglige Terminologi ikke er anvendt, hvilket gør det vanskeligere at anvende den for Dyrepsykologer. Der burde ogsaa, i en saa vigtig Publikation, være ofret et engelsk Resumé, da man ellers risikerer, at Resultaterne forbliver ukendte i Udlandet.

Et afsluttende Kapitel omhandler Alken som Vintergæst i danske Farvande. Dette vilde have vundet i Værdi, hvis Forf. havde været klar over, at Østersø- og Nordsø-Alkene er raceforskellige, saaledes at en Gennemgang af Museumsmateriale vilde have kunnet givet gode Fingerpeg over Bestandenes Fordeling i Vintertiden. Heller ikke den tredje danske Race synes kendt for Forf., for han udtrykker Forbavelse over, at Angivelser af Vægten paa islandske Alkeæg "ligger betydeligt under Gennemsnittet for mine". Dette skyldes ganske simpelt, at de islandske Alke hører til den betydeligt mindre Race *A. t. islandica* Br.

Bogens Fotografier er fremragende, baade æstetisk smukke og af høj videnskabelig Værdi. Blot er det beklageligt, at de er reproduceret paa saa daarligt Papir, hvor de ikke kommer helt til deres Ret. Forf. maa ønskes til Lykke med denne betydelige Bog, der forøger den danske ornithologiske Literatur med en smuk og vigtig Publikation. F. S.

J. G. JENNOV: Moskusoksebestanden i Nordøstgrønland og nogle spredte Iagttagelser og Betragtninger vedrørende Dyrelivet i Nordøstgrønland. (128 pp., mange Tekstill., 2 Kort). — ØSTGRØNLANSK FANGSTKOMPAGNI NANOK A/S (eget Forlag), København 1945.

Direktør JENNOVS Betragtninger over Moskusoksen i Østgrønland, der nu er forevigede i ovenstaaende Bog, skal ikke her kommenteres, derimod de medfølgende Iagttagelser over Fuglelivet deroppe, der skyldes forskellige Nanokjægere. Søkongen (*Plotus alle*) synes at blive talrigere, og en Koloni findes muligvis nu paa Shannon Ø. En hidtil ukendt Yngleplads for Mallemuk (*Fulmarus glacialis*) i Dove Bugt beskrives. Endvidere er der forskellige Iagttagelser over Rype, Ravn, Tejst, Sneugle, m. m. Fangstfolkene udtaler, at Fuglelivet efter deres Mening er forøget deroppe i de senere Aar. De medfølgende Tegninger af Fugle, der er spredt i Teksten, er ualmindelig rædsomme. F. S.

S. KAULBERG: Søborg Mose. (86 pp., mange Fotogr. i Teksten, 1 Kort). P. HAASE & SØN, København 1947. Pris: 7.75 Kr.

En fortrinlig Skildring af Københavns store Naturpark, der har betydet saa meget for Hovedstadens Ornithologer. Forf. giver først en Skildring af Mosens Historie, sluttende med Arbejdet paa at faa den tilgroede Mose forvandlet til den store, populære Folkepark, der nu er en Seværdighed i Byen. I stærkt lyrisk Form skildres dernæst Fuglelivet, og hver Ynglefugl faar sin Behandling, knapt og korrekt i Form. Forf. har færdes i Mosen og dens Omgivelser i mange Aar og kender den til Bunds, ligesom han ogsaa viser sig at være en habil Fuglekender. Bogen indeholder som Afslutning en Liste over samtlige iagttagne Fuglearter, ialt 151, baseret ikke blot paa egne Iagttagelser men ogsaa paa Literaturen.

Teksten er oplivet af mange udmærkede Fotografier af Partier af Mosen og af dens Fugle, og den lille Bog vil utvivlsomt naa sit Maal, at skabe Interesse om Fuglelivet herude blandt de mange, der besøger den store, smukke Park.

F. S.

I. FRÖMAN: Besök på Stora Karlsö. (64 pp., mange Fotogr. i Teksten). — SVENSK NATUR, Stockholm 1947. Pris: 3 sv. Kr.

En lille, ødselt illustreret Pjece over Sveriges kendte Fugleø, især beregnet for Turister, med kort og klar Omtale af Øens Historie, Topografi og Natur. Fuglelivet faar sit Kapitel, og et stort Antal af Billederne viser Fuglene paa Øen. Kort, Noter, fyldig Literaturliste og et Register gør Bogen let at anvende. Heftet vil være af stor Nytte for enhver, der ønsker at gøre Studier paa denne interessante Lokaltet.

F. S.

B. KULLENBERG: Über Verbreitung und Wanderungen von vier Sterna-Arten. — Arkiv för Zoologi **38 A**, nr 17, p. 1—80, 19 Tekstfig.

Denne Afhandling om Udbredelse og Trækveje hos de fire nærstaaende Ternearter *Sterna hirundo*, *paradisaea*, *vittata* og *hirundinacea*, betyder et vigtigt Skridt fremad i Kendskabet til disse Fugles Livsforhold, Udviklingshistorie og Økologi. Først og fremmest er Arbejdet betydningsfuldt derved, at en nærmere Analyse af de hydrografiske og klimatiske Faktors Betydning for de oceaniske Fugle i Nordatlanten her for første Gang bliver forsøgt. I sit store Hovedværk om "Oceanic Birds of South America" har MURPHY paa fremragende Maade banet Vejen for saadanne Undersøgelser, og Studiet af Nordatlantens Fugle frembyder i saa Henseende meget tillokkende Opgaver, selv om Problemerne her er vanskeligere p. Gr. af de mere komplicerede Strøm- og Temperaturforhold. Forf. har særlig interesseret sig for Havternens Vandringer, der jo som bekendt er de længste, som nogen Fugl overhovedet foretager, og giver en meget klar og overbevisende Forklaring paa, hvorledes dens Vandringer skal forstaas. Som Basis er overalt de hydrografiske Forhold anvendt, og det kan vises, at Havternen trækker over Vandomraader med koldt Overfladevand, enten foraarsaget af opstigende koldt Bundvand eller kolde Havstrømme. De nævnte Terner lever fortrinsvis af pelagiske Organismer, først og fremmest af Lyskrebs, Larver af *Munida*-Arter og af Vingesnagle, en Føde, de har fælles med Bardehvalerne og visse Fisk (Sild, Lodde). Herved kan interessante Paralleler trækkes med disse Dyrs Udbredelse og Vandringer.

Adskillige andre Synspunkter gøres gældende i Arbejdet, af hvilke vel nok nogle kan gøres til Genstand for Diskussion, mens andre, især over de paagældende Ternearters indbyrdes Slægtskab synes mig noget for spekulative. Efter min Mening undervurderer Forf. Betydningen af Overfladevandets Temperatur for de oceaniske Fugles Udbredelse, selv om det i dette Tilfælde drejer sig om Styrtedykkere, der kun i ringe Grad kommer i Berøring med Vandet. Men der siges mange rigtige og mange

tankevækkende Ting i dette Arbejde, som viser at Forf. er all-round orienteret paa Havforskningens Omraade, og som er lige vigtig for den økologiske og den zoogeografiske Forskning.

F. S.

J. FISHER: *Watching Birds*. (192 pp., 35 Tekstfig.), 2nd reprint. — Pelican Books **A 75**. Published by PENGUIN BOOKS, London & New York 1946. Pris: 1 sh.

Denne Bog i den bekendte "Pelikan" Serie er efter min Mening en af de bedst egnede til at hverve Proselytter for Ornithologien. Naar man har læst den, forstaar man ikke, at der ikke er endnu flere Ornithologer. Paa et ganske jævnt og ukunstlet Sprog fortæller Forf. om den moderne Ornithologis Opgaver og Resultater efter først at have givet en kort Beskrivelse af, hvad en Fugl egentlig er. Han forstaar paa forbilledlig Maade at skelne væsentligt fra uvæsentligt, og beretter livligt og fornøjeligt, men baseret paa en meget stor Viden, om Fuglenes Træk, deres økologiske Fordeling, Antal (de engelske Fugletællinger), Beskyttelseslighed, Sang, Territorium, Parring og Yngleforhold. Han begynder med et Kapitel om Ornithologens Udrustning, om Bøger, Journaler, Kikkerter, o. s. v. og ender med et Kapitel om "Hvad kan De selv gøre". Illustrationerne er originale, morsomme og pædagogiske. Selvfølgelig er der Fejl hist og her, hvilket ikke kan undre i en Bog, der omfatter saa stort et Emne, men Forf. tager heller ikke sig selv Spor højtideligt; det er en typisk engelsk Bog. Det er et Værk, hvis Synspunkter noget mere end Tilfældet er, burde være vejledende for danske Ornithologer, og man føler Lyst til at lade den oversætte til Dansk. Den viser, hvormegit Amatører kan gøre, naar de vel at mærke ved, hvad det hele drejer sig om. — Papiret er elendigt, men hele Herligheden koster jo ogsaa kun knapt en Krone. F. S.

SVERIGES NATUR. Svenska Naturskyddsföreningens Tidskrift Nr. 1, Årsbok **38**. (180 pp., mange Tekstfig. og fotogr. Plancher). — SVENSK NATUR, Stockholm 1947.

Den smukt udstyrede Aarbog indeholder flere interessante ornithologiske Bidrag, deriblandt ogsaa en Liste over hele den svenske Naturfredningslitteratur for 1946. EDWARD WIBECK fortæller om Traner i Kävsjö Mose i Småland, med smukke Fotografier, og ARTUR LARSSON fortæller om Fuglelivet i Stockholms Omgivelser, illustreret med mange, meget smukke fotografiske Tavler. En morsom Ide er det, at lade forskellige Ornithologer berette om "Mitt trevligaste fågelminne", hvorved man faar Indblik i en Række personligt farvede Oplevelser med den saa rige og forskelligartede svenske Fugle verden.

F. S.